

עלון מס' 50

משיחות הרצי"ה זצ"ל

פרשת כי תצא

על טעמי המצוות לרמב"ם

בחלק השלישי של "מורה נבוכים" ישנם פרקים שעניינם ב'ניסיונות' הרמב"ם להסביר את טעמי המצוות, ושם – רשימה של מצוות עם הסברה מוסרית. יש להדגיש כי ברור הדבר שיש קשר בין "מורה נבוכים" לרמב"ם לספר ההלכות שלו "משנה תורה", שכן הרמב"ם כותב בדבריו כמה פעמים בפירוש ב"מורה הנבוכים" בלשון "כמו שכתבתי בהלכות...".

הרמב"ם מסביר את המופיע בפרשתנו, במצוות "שילוח הקן" כעניין של 'רחמנות' ומתוך כך כהדרכה מוסרית כללית של חינוך למידות טובות. ('מורה נבוכים' חלק ג, מח)

אך לכאורה, ישנה התנגדות מפורשת לכך במשנה ובסוגיית הגמרא - ואיך מתכחש לכך הרמב"ם? ועוד, ויתירה מזו, הרי בהלכות תפילה (פרק טז, ז) הוא פוסק כי "האומר על קן ציפור יגיעו רחמין - משתקין אותו" ! והרי זו לכאורה סתירה בין שני הציטוטים הללו שהרי אין לבלבל בין רחמנות אנושית לבין גזירות של מעלה?!

ואומר רבנו הרצי"ה זצ"ל: כי "גאוניותו, מדעיותו וקדושתו [של הרמב"ם] הן פלאי פלאים; אין קץ לדבר עליו, ימים ולילות..." ואכן מצאנו בדברי רש"י תוספת הסבר במילה אחת שכן הוא כותב: "האומר "בתפילתו" וכן הוא בפירוש המשניות לרמב"ם.

והסבר הדבר [בלשונו של הרצי"ה] ש"יש הבדל בין תורה לתפילה – הגם שהם שניהם צינורות של קדושה" כדלקמן:

במרחביה של התורה – יש מקום למחקרים, לחידושים ולסברות וכו' אך לעומת זאת התפילה – שהיא פנייה לשם ד' חייבת להיות [דווקא] במילים אלו שנטבעו בלשון מסדרה. זאת - משום שכאן ישנה אחריות גדולה ועצומה .. שהרי זו - היא קריאה בשם ד' ממקור גילוי שם ד' ורק זה הוא 'סדר התפילה'. ועל כן היא ראויה להימשך ולהיות בטוהרתה ממקור האמת העליונה!

(וראו עוד בהקדמת מרן הרב זצ"ל לסידור עולת ראייה, חלק א עמ' י)

על פי "שיחות הרב צבי יהודה" (פרשת כי תצא תשכ"ט עמ' 6-324) להר"ש אבינר הי"ו